

نورک پوری

نورک ادبافلری مرکزی هیئت طر فخره نشر اولنور.

جلد ۲

ایلول ۱۳۴۱

نومرو ۱۲

ذليخا

« ذليخا » شمال توركنك حقيقي حياتندن آلمش ملي بر فاجعه در. كچن عصر لر ظرفنده روسلر شمال توركاريني روسلاشدير مق ايچون آجدقلى مجادله ده مختلف تمثيل اصولره مراجعت اينديلر . اولاً نصرانيتي قبوله مجبور اينديلر . بونك ايچون ده روس مسيونيئرلى، كنديلرينه حكومت مأمورلىرى سوسنى ويره رك كوى كوى كزديلر اورمان و اراضى مسئله لريني حل ايندير مك بهانه سيله روسجه بيلمه ين خلقه « بز كويليلر حسن رضامنله خريستيانلى قبول ايندك . » عبارله لريني احتوا ايدن استدعالي امضالاتديلر . بوسورتله جبراً خريستيان ياپيلان توركنك عددى ۱۹۰۵ ده ايدل - اورال ساحلنده ايكي يوز بيكدن نقصان دكلدى . فقط خلق كندى دين ، عرق وعادته صادق قالمش بوسره ده حكومتله خلق آراسنده مهادى بر دين و مليت نزاعى ميدان آلديفتندن شمال توركلرى عصر لرجه ظلم و اشكنجه يه معروض قالمش در . ذليخا بوجادله يي تصوير ايدن بر اثر در .

ذليخا

بش پرده لك درام •

سبعة الله
فخر الدين
امام افندي
پاپاس

احمد جان
سليم جان
مصطفى
تيمور جان

ذليخا
عادي دده
محبوبه تنه
قيز چوجقلر

بر اوشاق ، تاتارلر ، روسلر ، قازاقلر .
وقمه ، كچن عسكر آلتشنجي سنه لرنده كچر .

برنجي پرده

[كنيش براوطه . ديوارك قارشيسنده پنجره لر . سولده كي پنجره لر سوقاغه ناظر .
ساغده بويوك برقاپو . كوشه ده پوط (صنم) ك وضعنه مخصوص اوچ كوشه لي برزاق ،
سوقاق طرفنده ديوار بويجه ديوان يرني طوتان تخته دن معمور اوراق بر سه كي [۱] .
قاپونك آرقاسنده بويوك براوجاق ، اوطه دن كوچوك برجره آيران پرده طويلو دوريبور .
ديوانه اوطورمش اختيار بر قادين ايلك بوكمكده . سوقاغه ناظر پنجره نك ياننده
سياه صاجلي طقوز اون ياشلرنده ايكي قيرچقر بيك اوينبورلر . او بر طرفده ذليخا آياغي
ايله بشيك ساللايور ، بر طرفدن ده ديكيش ديكور . اوطه ساكن . پرده آجيله يني زمان
اوجاق اوستنده [۲] براختيارك آغير آغير صولوماسي وآله آله ديشي ، اختيارلنك
ايلك بوكركن يايديني چيترقي . بشيك صيريفنك نجرديسي ايشيديليور .]

[*] ۱۹۰۷ ده چيستاي زنداننده يازلمغه باشلانهرق ۱۹۱۱ ده قنديللي ده دوام
و ۱۹۱۲ كانون ثاني ابتداسنده پترسبورغ ده اكال ايداعدر .
[۱] تاتار اولرنده يره اوطورولمز . پنجره كنارنده ديوار بويجه سه كي تسميه اولتان
كنيش برديوان قورولشدر . اوراده بغدادش قوروب اوطورولور .
[۲] وولغا حواليسنده كي تورك - تاتار اولرنده اقليم شدتله صوغوق اولديني همچون
اوجاقلر بك بيوكدر . عموميتله اوجاقلر اوست طرفنده كي كوشه كديلرله اختيارلرلر بريندر .

قىزلر — (بىك اويناركن) نىلىكز ؟ ايچىكز ؟ ديدى . جوق شكر
ايىز ديدى . مسافر كلىدى . نىلىكز ؟ . بيورك .

اختيار ننه — (ايكنى اله آلوب قىزلره باقارق) داها دونمه ديلرمى ؟
قىزلرك برىسى — خاير بيوك آنه جكم . خاير (بىك اوينامنه دوامله) اوغورلر
اولسون . اوغورلر اولسون . شوهديه لرى قبول بيورك . قصوره باقايك ديه
سويلدى ديهلم .

اختيار ننه — (ايشنى براقوب چوجقلره باقارق) الهى چوجقلر . سىزك
داها دىادن خبريكز يوق . بتون ايشيكز صاحدن آقشامه قدر بىك اوينامق
(ذليخايه باقارق) بيلمم نه ايچون كلمه ديلر ؟ بارى شو ملعون كلسه نه ايى اولوردى .
قىزلر — بيوك آنه اوزون صاچلى باپاسى كليور ؟ (بربرينه چابوق ! چابوق !
ديهرك بىكلرى كىزلرلر .)

ذليخا — اوصلو اولمازسه كىز البت كلور .

اختيار ننه — آرتق چوجقلر سىزك بىكى براقوب درسه باشلامه كىزك زمانى
كلىدى . شو ملعون سىزك ايمانكىزى بوزمق اىستيور . كوچوك ايكن روچه سىن
تربيه برداها كوكلدن چىقماز . سىزداها برشىنى اوكرنمه ديكىز .
قىزلر — اوكره ندىك .

اختيار ننه — بىكى اويله ايسه ياتاركن نه اوقومق لازم .
برنجى قىز — اول (اعوذ بسم الله) دىمك صوكره (اللهم زد) اوقومق لازم .
ايكنى قىز — خاير خاير بيوك آنه . (بسم الله الذى) يى اوقومق لازم .
اختيار ننه — اوت اوت اويله در . (اعوذ بسم الله) دن شيطان قاچار . جناب حق
دشمنلرك كوكلنه قورقو صالدير .

قىزك برىسى — بويوك آنه ! اوپاپاس نه ايچون بزه كليورده مرفوعه لره كليور ؟ ..
ذليخا — بزم تقديرىمىز اويله .
اختيار ننه — كىنهلرئىمىز ايچون . كىنهلرئىمىز ايچون .

قیزک بریسی — بیوک آنه ۱ بزه کروشون دیورلر [۱] بزمسلمان دکلریزه؟
ذلیخا — مسلمانز . البته مسلمان . بزه کرهشون دینلرک کندیلری حقیق
مسلمان دکل . بزم حقیق مسلمانز .

اختیار نه — مسلمانز . یاوروم ! مسلمانز . اونلر بیلمدکلرندن سویلیورلر .
قیزک بریسی — صباحلری اینکلری سورویه قانديغیم زمان بنی « سنی روس
کوینه آلوب کوتوره جکلر . کلیساسوینه آتاجقلر » دییه قیزدیوریورلر . سرفوعیه
نهدن اوپله سویله میورلر ؟ .

ذلیخا — بزمیک مسلمانز . اونلر اسکی مسلمان .

اوجاق اوستنده اویوقلایان عمادی دده — (آغیر برتلفظه ، ایکلهیه ایکلهیه)
یوق . یوق بزه اسکی مسلمانز . چوجقلرک فکرینی بوزماییکز . بنم بابام ، بیوک
بابام اجدادم هپ مسلمان ایدی . بزماییدن [۲] بری مسلمانز (قیزلرده تعجب)
اختیار نه — ملعونلر بزدن حیلله و دسیسه ایله دامغا [۳] طویلامشلرده بزی
روس اولارق اعلان ایتشلر . بزم حقیق مسلمانز .

ذلیخا — سز اوپله سویله یین قیزلر ایله اوینامایک . اوپله قیزلرله دوست اولمایک .
قیرر — هپسی اوپله سویلیورلر . هپسی کرهش قیزی دیورلر .
اختیار نه — دیرلر ایسه کندیلری کنهه کیرلر . (تکرار ایپلک بوککه
باشلار . قیزلر تکرار بیک اوینامغه باشلارلر .)

عمادی دده — (ایکلهیه رک) روسلرک یایدقلری یتیمورمش کبی برده قونوقومشو
قلب قیریور .

ذلیخا — پک کچ قالدیلر . یوقسه دونمیدیلرمی ؟ دون چشمه باشنه کیدرکن
ایشیتدم . اورمان آلتی کوینه برکلیسا قورمق ایستیورلرمش ویک کلن پاپاس صوک
درجه خائن ایش . بیلیم نهیه ایچمده برقورقو وار .

عمادی — (ایکلهیه رک) قلبک تمیز اولدقدن صوکره هیچ برشی اولماز . شمدییه

[۱] روسجه خرستیانللی قبول ایدن تورک — تاتارلره کرهشون دیرلر .

[۲] ماما : قزان خانلری دورنده روسلرله قهرمانانه حرب ایدن بر سرزادر .

[۳] اوزمانلر امضا طویلامق برینه دامغا طویلامق اصولی جاری ایدی .

قادر بنی کوندرمدکلی یر قالمادی. پاپاس هر بازار کلیسه کو تورور. بویوک یورطی کونلرنده مناسیره کوندریردی. باش پاپاس خاجرله سحر یاپیوردی. تقدیرده یازیل اولمقدن صوکره برشی اولماز. اونلر بنی ایسته دکلی قدر (واسیل) دییه چاغیرسه لر بن یینه مسلمانلقدن دونم. (ینه ایکله یرک) اوه! بکا قارش یاپیلان حقارت کویکه بيله یاپیلماشدر. شو احمدی آغالرک ایش یوزندن قازان شهرنده آیاقلرمدن زنجیر سور وکلدیکم زمان یولده یالکیز البسه لریمی دکل، وجودیمی ده دلیک دشیک ایتدیلر. زواللی میر سیاف دایانامدی. تولدی. پاپاسک اوکنده الله دییه ایمان کتیره رک شهید اولدی. نره یه کومولور لر سه کومولسونلر جناب حق قیامت کوننده مؤمنلری برلکده حشر ایتسون. زندانده یاپدقلری اشکنجه دن بحث ایتمه مک دها ای. (قاریسنه خطاباً) سن محکمه یه کلدیکنک زمان بنی هیچ طانیامشدک دکلی؟ اختیار ننه — نصل طانیایم. اوک دیشلرک هپ دو کولمش. یوزک یاره ایزلری ایله طولو ایدی. صاچک صقالک آغارمشدی.

عمادی — (چو جقلره خطاباً) قیز جفلرم. بز ایشه بویه مسلمانز. آتشدن صودن کچمش مسلمانز. جناب حق صوک دقیقه ده عزیز ایمانمزی یار ایتسون. اختیار ننه وذلخا — آمین.

قیزلر — آمین.

ذلخا — بن بویکیجه قورقو ایله یاندیغم ایچونمی ندر؟ پک فنا رؤیالر کوردیم. شمدی بيله خاطر لادجه تویلم اور پریور.

اختیار ننه — خیرلی چیقماسی ایچون صدقه ویر!

ذلخا — (دیکیشی براقوب) رؤیامده باقک نه کوردیم! پک مدهش بر قارانلق. قارا بغدادیک حرمان اولدینی زمانده کی کونلردن دها قارانلق. کوزه برشی باطیر یلق ایسته نیلدیکی زمان بيله فرق ایدیه میه جک قدر نهایتسز قارانلق بر کون. بن بویوک بر اورمانک ایچنده یالکیزم. آغاجلرک آراسنده چیرکین بر طاقم جینلر دو کون یاپیورلر. اوزاقده آییلر باغیر یور. کدی باشلی قوقوماولر چوجق آغلامه سی کی سسلر چیقاریورلر. بوتون حشرات بنی بارچالامق ایچون آرایورلر. بن

بر آغاجك دینده بیلدیکم دعالری اوقویورم. قورقومك فضه لغندن دیلم طوتیلور.
 کیمنی اونوتیور. بعض دعالری بر برینه قاریشدریورم. بر آراق کونشك دوغدیغنی
 کوردیم. اطراف آیدینلق اولدی. لکن سونمه محل قالمادی بردن بره بوتون
 اورمانی آتش آلدی. یرتیجی حیوانلرک آیلرک وقوردلرک قورقونچ اولومه لری
 اطرافی دولدیردی. بردن بره آتش بویوک بردالغه کبی اطرافی آلدی. قورقودن
 دیلم طوتیلدی. اوقومغه وباغیرمه مجالم قالمادی. بریره قاچامازدم. سیغیندیغ
 آغاجی ده آتش سارنجه مدهش برقورقو ایله (آله) دییه باغیردم. واویاندم.

اختیار — خیرلر اولسون.

عمادی — آله دیمکی اونوتما دینک ایچون البته خیرلی اولور.

(قیزلر بیک اوینامنی براقوب والده لری ذلیخانک یانه کیده رک و آنه بن
 قورقیورم. آنه بن قورقیورم، دییه والده لرینه ساریلیرلر.)

عمادی — (آله) آدینی هیچ برزمان اونوتماق لازم. اووقت جناب حق
 هراشی یوانه قویار.

ذلیخا — (قیزلرک صاچنی اوقشایارق) نه ایچون قورقیورسکز؟ کوندوز
 هیچ قورقولورمی؟

اختیار ننه — اعوذ بسم الله دیرسه ک شیطان ده پری ده انسانه ایلشمنز. آتسه
 دوشسه ک یا تماسک. صوده بوغولمازسک. اعوذ بسم الله دییکز!

(قیزلر قورقولرندن اعوذ بسم الله اوقورلر)

عمادی — آله. آله. غالباً هواینه یا غموره دونیور. بتون کیکلرم آغرییور.

اختیار ننه — یوقسه حامی ایصیتالم. سنی اوغوشدیرالمی؟

عمادی — یاش سکسانی بولنجه اوغوشدیرمقله انسان عاقیت بولماز. جناب حق
 عزیز ایمانمزی یولداش ایتسون (سوقاقدن ارکک سسلری کلیر)

قیزلر — ایشته کلیورلر، کلیورلر.

(ذلیخا آیاغه قالقه رق پرده یی چکر. اختیار ننه باش اورتوسنی دوزلیر.

اوجاق اوستنده یاتان عمادی یرندن قالقار. قیزلر بیکلرینی طوبلارلر. یرده نک

آرقہ سنہ صافلانیرلر. قابو آچیلدینی زمان او توز قرق یاشلرنده احمد جان، تیمور جان، مصطفی ایله اونلردن برآز دها کنججه صبت الله، فخرالدین، سلیم جان ایجری کیرلر. هر قابودن کیرن (السلام علیکم) دییه سلام ویرر. اوجاق اوستندن عمادی ایکله یرک (وعلیکم السلام) دییه مقابله ایدر.

احمد جان — (اختیاره خطاباً) ایسک انشا الله عمادی دده؟ (النی اوزاتیر) عمادی — جناب حقہ حمد اولسون احمد جان! جناب حقہ حمد اولسون. اجل کلنجه جان تندن چیقماز. (النی اوزاتیر)

سلیم جان — بویوریکز. اوطوریکز (هپسی اوطورورلر) احمد جان — عمادی دده یه برده ایدم. (اختیار النی قالدیرنجه اوبرلری دده ب لرینی قالدیرلر)

عمادی — (الریله یوزینی صیغار) جناب حق جملہ مزہ ایمان سلامتی ویرسون. حضرت رسولی شفاعتچی ایلسون! اسلام مزارلغنه کومولوب اسلاملرله حشر اولمی نصیب ایلسون. (ایکلر) هپسی بردن — آمین.

اختیار ننه — (برده آرقه سندن چیقارق) نصلسکز؟ اییسکز؟ احمد جان! کچدیککز یرلرده کیلر هپ صاغ و سلامتی؟

احمد جان — چوق شکر محبوبه ننه! سزده سلامتده میسکز؟ اختیار ننه — اولمه مزہ آز قالدی. برآز دها عمریمز وار. (دیکرلرینه خطاباً) سز ناصیلسکز اولادلر؟ انشا الله اییسکز. سلامتده سکز!

مصطفی، تیمور جان صبت الله — چوق شکر محبوبه ننه. چوق شکر. اختیار ننه — برخوردار اولکز!

عمادی — (ایکله یرک ویاتدینی بردن باشنی قالدیرہ رق) ای احمد جان! آکلات باقلم! بزه نه خبرلر کتیردک؟ (اختیار ننه دها ایی دیکله مک ایچون اورتوسندن قولاغنی چیقاریر، برده کنارندن ذلیخا کورونور)

احمد جان — اورمان آلتی کویندن طوبلنی طاغنی دینیلن کویه کیتدم. اوراده

شمسی آغا اسمندە حالی ووقتی یرندە چولوق وچوجوق صاحبی برد کرمن صاحبی ایله کوروشدم. شمسى اون سکز سنەدن بریدر معهودایش آرقەسندن قوشیورمش. حال وکیفی کنديسنه برتفصیل ایضاح ایتدم : «پایاسیمز یک بر باد بر حریف! اورمان آلتی کویته کلیسا یاپدیرمق، چولوق چوجنی زورله روس مناسرتینه کوندرمک، قیزلیمزی جبراً روسه ویرمک ایستیور. نه یایلم. دیوان عالییه استدعا ویرمک ایستیورزه دیدم. شمسى آغا جای حاضر لاتوب یک زیاده ا کرام ایتد کدن صوکره کندی حاللرینی آکلادتدی. اونلرک پایاسلری یک عکسی دکلش. یورطی کونلرنده منتظماً ارزاق وپاره کوندریرلرسه آنلردن فضلە برشی ایسته مزمش. پایاسک او او دولاشماسنه میدان بر اقامق ایچون وچولوق چوجنی کوسترمەمک ایچون هر محصولدن بر قسمی آبیروب کندیملری کورتورورلرمش. آیلری جامعەلری یوقەده جمعه کونلری ایچلرندن برزنکینک اوینه طوبلانیلر. بایرام کونلرنده قومشو کویه کیدرلر. ایچلرندن بری ثولورسه جنازه سی ایچون قومشو کویک امامنی چاغیریرلرمش شمسى آغا بزمده بویله یابوب یامدیغمیزی صورددی. جواباً : «بزم کویمزدە کی دین دشمنی یک ملعون بر حریف» دیدم. او بر آز دوشوند کدن صوکره عیناً شوسوزلری سویلای : «ایدل بوینده برقریه وار. اوقریه نك اها لیسى بزم کبی؛ ایشک آرقەسندن یورودکلری زمان ایچلرندن علاءالدین اسملی برذاته تصادق ایتشدم. کنديسی اسکیدن عسکرلک ایتش. روسله کوروشدیکی زمان آغزندن آتش بوسکور یوره اویسقبوس ایله والی ایله کوروشمش. خلاصه هانکی طاشی قالدیرسەك آلتندن چیقار برذات. قردەش سن بو آدمی آرا. کوستره بیلیرسه آنجق او آدم سکا برچاره کوستره بیلیر.»

بن یوللری صوروشدیردم. آمه ابه لی وارنجیه قدر اک آزدن درت یوز وه رستلک یول یورودم. بر کون صباحلین ایریشدم. مسجدلری یوقەده تصادق ایتدیکم هر کس مسلمان قیافتندە ایدی. براختیاره سلام ویروب علاءالدین آغانک او طور دینی بری صوردم. اولاً بنم کیم اولدیغی صورددقن صوکره یول کوستردی. اوك او کنده طور دینم زمان ایچریدن برکنج چیقدی مقصدیمی آکلاندیم. بنی اوه

آلدى . بياض صقاللى فقط حالا كنج ودينچ براختيارله قارشىلاشدم . مكر يملك
وقق ايمش . بزي مسافر ايتديلر . مسئلهنى آچدم . اختيار آكسزىن فورانه
كلهرك و كوكسنة وورارق : « بن او كراتالرى شويله ايدرم . بويله ايدرم . پاپاسى
بر كره آدم عقللى حقلايىكز . او وقت موم كې اولور . بزم كويدهده بويله بريپاس
واردى . ديلنجى كې اودن اوه طولاشوب ارزاق وپاره طويلار . چولوق چوجفك
تحصيلنه قاريشير . بر حضرا لياس كوفى - بو زمانلرده كنجلك آجى بال (بر بوع
ايچكى) ايله قفايى توتسوله دكلىرى بيليرسك - بو حريف كئش چولوق چوجنى
وافتيز ايتمكه ، ارزاق ، يمورطه طويلامغه باشلامش . صو كره بزم ديندار براختيارىمز
وار ايدى - زوالينك قولاغى ابي ايشيتميوردى - بو ذات باشنده صاريفله تمام
پاپاسك قارشيسنه چىقمازمى ؟ . . . پاپاس دليرمش ، كوپورمش ، باغيروب چاغيرمش
واختيارى دوكمك ايسته مش . قورقان اختيار ايلك راست كلديكى اوه دالمش ، بو
او قانوناً مسلمان اوى ايمش وايچريده برچوق كنجلك مسافرلكه طويلامش .
بو حالى كورنجه « واي سنييسك بزي روسلاشدير مق ايستين » ديه حريفى ايجه
حقلامش . . . آرقه سندن قازاق كيرمش اونك ده دو كه دو كه قابورغەلرني ازميش .
پاپاسك قولى باجاغى قيريلش . صو كره بر آرايه قويوب كوندرمش . ايشك
عماكه سى بك اوزون سوردى آلتش ايكي اختيارىمىز سيريپاه سورديلر . يكرمى ايكي
كيشى يى زندانلر سوروكله ديلر . بن كندم اوچ سنه ياندم . خلق حاكملر پاره يديرمكدن
افلاس ايتدى . فقط ينه ايشدن بر نتيجه چيقدى . پاپاسك او آندن اعتباراً ايزى
ظائب اولدى . بن علام الدين آغايه « بز بونى ياپاماز . چونكه بزم كوى خلقى كندى
آرالرنده آكلاشه مازلر » ديدم . اختيار « اويله ايسه باشقه چاره بيلميورم » ديدى .
او صره ده بنم كنديسندن يول سورديم ذات كلوب كيردى . مكر كويك امامى
بو ذات ايمش . سويله دكلىرىمك هيسنى نفس المادن ديكله دكن صو كره « بهله يه
شهرنده بك ماهر بر روس عرض حالجى وار . بك نفوذلى بر ذات ديورلر . آغاسى
پترسبورغه بر جنرالك ياننده اشجى ايمش . سن شونى آرا » ديدى .
محبوبه ننه — دهاتلر .

احمد جان — نه یاپالم محبوبه نه . برایشه باشلاقدن صوکره یاری ده براقق اولماز که .

ارککلر — اوت . اوت . اوپله در .

احمدجان — کیتدم وسزدن آلدیم وکالت کاغذینی کوستردم . عرضحالچی «سزی کیمسه جبر ایده مز . تکمیل ایشی بکا تسلیم ایدیکنز . بن تعقیب ایدرم .» دیدی . هرنفس باشنه بش روبله ایستدی بوپاره یی سناتو مأمورلرینه رشوت اوله رق ویرمک لازم ایدی . نهایت اوچ روبله یه بازارلق ایتدک . اورمان آلتی کوی بوکا راضی اولدی . سز نه یاپاجقسکز ؟

عمادی — خیرلیسی اولسون وجناب حق یاردیمجیمز اولسون .

مصطفی — پکی بو آدم بوایشی بجره بیله جکمی ؟ سرخوشک بری دکلی ؟

احمدجان — برایکی کوروشده آدمک نه چشید انسان اولدیغنی تعیین ایده مم . دونرکن راست کلدیکم مسلمان کویلرنده صوروشدیردم هپ مدح ایتدیلر .

سلیم جان — اوده دین دشمنی . بن براویون یاپماسون دییه قورقیورم .

احمدجان — یوق . بو آدم روسلرک «استاروویر» دیدکلری محترله مذهبندن ایمش .

صعبت الله — برضرب مثل واردر : «روسک آناسنی اولدیرده پاره ویرقورتول»

اونک ایچون بوجهت موضوع بحث اولماز . یالکز بجره بیله جکمی ؟

اختیار نه — کوریورسکز اولادلر ! آرتق آیاقدن دورمغه درمانمز یوق .

هیچ اولمازسه استراحت قبله جانمزی تسلیم ایده بیلسه ک . اونک ایچون هان چابوق برشینی یاپیکز .

عمادی — شوعلاءالدین دنیلن آدمک سویلدکلری دوغری . بوملعونک برکره

قابوررغالرینی قیرسه ق ایی درس اولوردی . اختیار اولماسه م بن آکا کوستردم . (ایکلر)

احمدجان — حقلایه جق آدم بولنیوردی عمادی دده ؟ . لکن قاچ یاپالم دیرکن

کوز چیقارمقدن قورقیورز .

صعبت الله — یون عمادی دده ! زاقون (روس قانونی) موجبنجه حرکت

ایتمک لازم . والیسنه ، ایجاب ایدرسه چارینه استدعا ویرم .

مصطفى — بن اويويان دشمنی اويانديرميالم. شويله دورديغمز کي دورالم ديسورم.
محبوبه — (چوچقلى کوسترەك) يابوچوچقلى نه ياپالم؟ پاپاسك سوزينه
اويارق کليسا يه مى کوندرەلم؟ قوقش صوده وافتيزمى ايتديرەلم؟ هايدي بوکون
يارين کيزله يه لم. اوبرکون البته کورور (عمادی دده ايکلىر)

چوچقلى — آنه قورقيورز. آنه قورقيورز (پردە آرقەسنه قاپارلىر)
فخرالدين — چارە استدعا ويرەلم. بوي جبرآئىصر ايتديرىيورلر. چوچقلىرمىز
وافتيز ايدىيورلر. تورەلرکيز عادلانه حرکت ايتيوردييه لم، چونکه او اون ايکي
پادشاه حضورنده دينلري تضيق ايتمه مکە يمين ايتديکي ايچون رجامزى ديکله مى
ايجاب ايدر.

احمدجان — استدعا ي اونک الله ويرە بيلمک ايچون واسطه مز يوق. اصل
اونى آرايورزيا. شو (به له به ي) قصبه سنده کي عرض حالجى روسک قارده شى
واسطه سيله جنرالە سوز آکلاتمق ممکن اولور. جنرال استدعا ي آلوب دوغريدن
دوغرويه چارک الله ويرر. وسربستى ايچون اراده آلير.

تيمورجان — پاپاسک سويلديکته باقيليرسه بزم — روس دينى قبول ايتمکلىمىز
اراده ايتمش. ايمپراطور اون ايکي جنرال و اون ايکي يسقيوس حضورنده امضا ايتمش.
محبوبه — هيچ کويک کويکي یرمى؟ هپسنگ يوره کي قارا. هپسى دشمن.
آنحقي جناب حق يارديمجيمز اواسون.

فخرالدين — اويله ايسه خليفه يه برخبر ويرەلم. خبرآ مسلمانلري تنصر
ايتديرىيورلر. قيزلرمىز روسه ويرىيورلر. باغاره کليسا انشا ايتديرىيورلر. ديه لم.
احمدجان — فقط اوده قولاي دکل، اونک استدعا مزى نصل ويرەلم؛ هايدي
ديه لم که بوکا موفق اولدق. خليفه آرايه کبروبده روسه سوزيني ديکله مزسه
اووقت دشمنلر بوسبوتون آزار.

فخرالدين — قازاندن حاجي يه کيدنلر هر وقت بولنور. کندی امامزه ايشى
ايشى برتفصيل آکلاتوب، احمد آغاي سيبرياه نفى ايديشلرينى، معکونشاي روسه
صايشلرينى، صدرى آغاي زندانه قبايشلرينى، طاوشان قريه سى امامنى جنازه يى

اسلام عادتق اوزره دفن ایتدیکی ایچون سیریاہ نفی ایدیشلرنی استدایه یازدیرالم.
خليفة وزیرلر مجلسنی قوروب حقسزلقلری منع ایتسون . بکلر شهرینه کلیسا
قورولورکن [*] خليفة قرهیه بیگ عسکر چیقاردینی زمان هریری برکدی کی
برکوشهیه صیغما دیلمی ؟

سليم جان — یایالم . خليفة دهه ، ایمپراطور دهه استدعا ویرالم . بری اولماز
اوبری اولور .

احمدجان — لکن هپسنه پاره لازم . اوچ هفته بوایشک آرقه سندن قوشدم .
لکن بنمده عالم ، یوردم ، چولوق چوجقم وار . قازانه کیت ، اوقایه کیت .
بو باشه چیقیلیر شیشی دکل . هله پتر سبورغه کیدیلر سسات مجلسنه دهه هدیه کوتورمک لازم .

عمادی — اولسون . بوتون اوبارقق ساتار ویریرم . جناب حق صاغلر
ویررسه مال بولنور . صوک آتکزی ساتکزی ، اینکلری ساتوب چوجقلری
سودسز براقکزی . لکن شوایشی یوز اوستی براقایه لم . اولادلرم ! سزدها
کنجسکزی . فقط بن اجلی بکلیورم . (آغلایان برسسه) روس مزارلغه کوموله مک
ایچون شوایشی خیرله نتیجه لندیرنجیه قدر عزرائیلک صبر ایتسنی جناب حقندن دیلم .

یاشم سکسانه ایردی . خدا اولسون . شمدییه قدر مسلمانلقدن ایرلادم . خدا اولسون
جبر آکلیسایه سور و کلیوب قوقش و افتیز صوینه دال دیردقلری زمان بیله آله سوزینی
اونوتدم . هپسنه تحمل ایتدم . بوتون بو اذیتلره قاتلانیرکن هپسزی دوشوندم . شمدی
اجلم یاقین . بر آیاغم مزارده . اول جناب حقندن صوکره سزدن رجام شودر : بنی روس
مزارلغه دفن ایتدیرمه یکزی . مسلمان مزارلغه دفن ایدلمککم ایچون نه لازمه
هپسنی یاییکزی . صوک تقسمده قرآن دیکله مک ایسترم اولادلر ! سکسانه
یاشادم . چولوق چوجوق صاحبی اولدم . کلن کچن مسافره قیومی آجیق طوتدم .
بشقه سنک ماله کوز دیکمدم . أجل دوشکنده عزرائیلی بکلرکن صوک دقیقه لرمده
مسلمانلقدن آیرمامسنی آللهدن دیلر و جنازه مک اسلاجه اوقونوب اسلام مزارلغه

[*] بیلار شهری بلقار دولتک بویوک شهرلندن ایتمس خرابهسی قازان ولایتدهدر .
مسلمانلر بوراسنی مقدس سایبورلر .

کوموله جکنه آمین اولمق ایسترم . جام تتمد ایکن کلیسارینه زورله سوقامادیلر ،
جانم چیققدنصوکره اورایه سوروکلهملرندن قورقیورم . آله الله (ایکله)
(قزلر آغلارلر)

احمد جان — (یرندن فرلایارق عمادی ددهنک یانه واریر) نه اولدی ؟
(عمادی دده اوچاغه طوغرو ییقلیر . آغزندن بیاض کوپوک کلیر . جوجوقلر
بوسبوتون آغلامغه باشلارلر . ذلیخا بردهنک آرقهسندن چیقار . ارککلر عمادی
ددهنی قالدیروب دیوانه یاتیرلر)

محبوبه — (یانه اوطورر ونبضارینی یوقلار) آلری آتش کبی یانیور .
احمد جان — آله ایصلاق پیشکیر قویکیز . ایچکزدن بری امامه قوشسون
اختیار آدمک نه اوله جغنی کسه بیلمز . آله محافظه ایتسون . (صبعت آله چیقوب کیدر)
سلیم جان — چابوق

احمد جان — مصطفی ! امام افندی کلنجهیه قدر بیلدیکی اوقوساک فنا
ایتمز سک .

مصطفی — بزم بیلدیکمزی آله باغلاشون .
اختیار نه — (جوجقلره باقهرق) ایچکزدن (قل هو الله) اوقویکیز .
کورمیورمیسکیز ؟ بیوک بابا کز آغیرلاشدی . (کندیسی دوداقلرینی اویناتیر .
اوطورماسی ایچون مصطفییه اشارت ایدر . مصطفی ده اوطورروب کندی کندینه
قرآن اوقومغه باشلار . اوده کیلری قورقو استیلا ایدر . درین برسکوت حکمفرما
لولور . برآز سوکره جبه وصارقلی امام افندی صبعت الله ایله ایجری کیررلر .)

امام افندی — السلام علیکم !

حاضرون — علیکم السلام !

سلیم جان — امام افندی ! دده آغیرلاشدی .

احمد جان — مرحبا امام افندی !

دیگرلری — مرحبا امام افندی !

امام افندی — مرحبا ! مرحبا ! سز نصلسکیز محبوبه نه ؟

محبوبه — چوق شکر چوق شکر! کنه اورتہ سنده حالاباطماق! م افندی!
 امام افندی — (اختیارک آلنی طوتارق) ماشاء ماشاء! یانیور. (بسم الله
 دیهرک یوزینه اوفلر، اختیار خسته کوزلرینی آچار دیکرلری باقوب دورورلر)
 اختیار — (هپسنه باقارق) یا آله!

امام افندی — عمادی آغا! چولوق چوجنی قورقوتمشک!
 عمادی — (ایکلیهرک) وقت آرتق امام افندی! وقت! شمعی به قدر رزق
 کسلمه دیکی ایچون یاشادم. چوقدن وقت. یا آله (ایکلر) بیلم نهدن. امام
 افندی! دمن صوده یوزر کبی اولدم. اوتہ سنی خاطرلامیورم.

محبوبه — بوتون یوزک تر ایچنده.
 عمادی — بوتون وجودم آتش ایچنده. دیلم قورو. صو ویرکز (زلیخا
 صو آرامنه کیدر)

عمادی — (ینه تترمه مک باشلار آغیر برافاده ایله) کورکومی چیقاریکز
 (ارککلر اوزرندن کورکی آلیرلر، زلیخا صو کتیرر. محبوبه یورغانی اوسته
 اورتیر، امام افندی آلنی طوتار)

عمادی — امام افندی! احمد جان سویملی خبرلرله عودت ایدر، راحتجه
 تسلیم نفس ایلم دیه امید وار اولمقده ایدم. اکیک اولماسون، اولندن کلن
 هریشی یایمش. امام افندی بزه او مسعود کونی کورمک نصیب اولمایه جق.
 اومسرتہ قاووشامیه جغز. انسان اختیارلادجه قلبی ده اینجه لشیور. صوک دوکونمک
 کندی اومده، احبابلر آراسنده، امام ومؤذنک حضورنده یایلماسنی تمنی ایدیوردم.
 جنازه مک قاچرلماسنه میدان قلمادن (آغلار) آله دیه تسلیم نفس اتمک ایستیوردم.
 دیکر بر چوقلری کبی بنمده جنازه مک جامع اوکنده، بویوکلرک و کوچوکلرک
 حضورنده اوقونوب اجدادلر مک مزارلنه دفن اولنسنی ایستیوردم (تکرار آغلامه
 باشلار) امام افندی بنم اسم واسیلی دکل عمادالدیندر. (حاضر اولانلر بربرینه
 باقیشرلر)

حاضرون — الحمد لله، الحمد لله عمادالدین آغا!

عمادی — الحمد لله بن مسلمانم !

امام افندی — يك اي بيليورم عمادالدين آغا ! يك اي بيليورم. دين ايجون خاطر و خياله كلين جفالره قاتلانديك . حقارتلره معروض قالدك . سكا جناب حق دين اوغرينه غزا ايدن صحابه لرك ثوابني و يرسون . كتابلرك تبشيراته كوره دين اوغرينده عذاب چكنلر ، دين ايجون غزا ايدنلر آخريده هپ برلكده حشر اولورلر . و حضرت حمزه رضی الله عنك لواسي آلتنده طوبيلانيرلر . (هپسي باشلريله تصديق ايدر)

عمادی — ايشيتديكزسي اولادلر ؟ ..

هپسي — ايشيتديك عمادی دده ! ايشيتديك !

عمادی — ايشيتديكزسيه شويولدن آيرلماييكز ! نه قدر اجبار ايدرلرسيه اينسونلر عزيز ايمانكزدن ، بابالريكزك ديتندن آيرلماييكز ! . دنيا دولته و دنيانك طادينيه آلدانماييكز ! .. انسانك عمری بركون كيدير . آخرت ايسه ابيدير . آخرتي صاقين فائب ايمهيك ! (ذليخا آغلار ، آرقه سندن چوجقلرده آغلار)

امام افندی — الحمد لله عمادی آغا ! .. هپسي هدايت و شريعت يولنده بويوك مانعلره باقايهرق جامعلره كيتمكدن واز كچميورلر . چولوق چوجقلري هپ مدرسه يه دوام ايدييور . مصطفى نك اوغلي ايله صيبت اللهك كوچوك قرداشي اك چاليشقان طلبه لرمنددر .

حاضرون — وار اول امام افندی ! .. تهلكه لره باقادن چوجقلريمزله اوغراشمقدن واز كچميورسك !

امام افندی — بنم نظرمدده هپ برسكز ! احمد جان ايله محمد جان ، صيبت الله ايله تحفة الله آره سنده هپج برفرق يوقدر . كتابده مذ كورددر . « من قال لا اله الا الله فهو مسلم » كيملك جناب حقه داها يقين اولديني آنجق جناب حقل كنديسه معلومدر . بكا روس ضابطه سي قاچ دفعه « سن اونلره قرآن او قوتورسك املا كني حجز ايدر . اماملق اجازتي الكدن آليرز » ديدى . فقط بر مسلمانك آرزوسني ناصل رد ايدم بيلييرم .

عمادی — آله راضی اولسون ! آله راضی اولسون .
 محبوبه — آله راضی اولسون امام افندی ! آله راضی اولسون .
 عمادی — (ایکلر ، یورغانی آتەرق) امام افندی ! سزدن بیوک برجام وار؛
 امام افندی — بیورک . آلمدن کلنی یاپمغه غیرت ایدرم .
 عمادی — امام افندی ! حیاتده بک چوق کناء ایشلهدم . جناب حق عفو
 ایفسون ! صوک دیله کم شودر امام افندی . . . (ایکلر ، دیلی طوتولور کبی اولور)
 اوت امام افندی ! (آغلار ، قادینلر آغلارلر ، ارککلرده کوزلرینی سیلرلر .)
 جنازه بی اودن آلوب جامع اوکنده نمازینی قیلوب بنی مسلمان مزارلغه دفن
 ایدمهزمیسک ؟
 محبوبه — (دیز چوکه رک تضرعکار) امام افندی بچکم ! (چوجقار یوکسک
 سسله آغلارلر .)
 امام افندی — (نه یاپه جغنی بیله من) عمادی آفا ! مسلمان ایله کافری جناب حق
 کندیزی تفریق ایدر . برمسلمان کافر مزارلغه دفن اولنورسه ملککراتی مسلمان
 مزارلغه کوتورورلر .
 عمادی — (آغلایه رق) جناب حق رحمتی واسعدر امام افندی ! لکن شو
 پاپاس روس کوینه کوتوروب اوراده کی مزارلغه دفن ایتدیریورمش . اوح امام
 افندی بوکا کوکلم هیچ راضی دکل (ذلیخا خنجقیریقله آغلار)
 مصطفی — عمادی دده ! امام افندی نکه ده وضعیتی مشکل . اونک بوتون ملتک
 منفعتی کوزه تمسی لازم .
 عمادی — امام افندی یه برقالق کلکسنی ایسته میورم . یالکیز جمعه کیجه لرنده
 بایرام کونلرنده ، اسلام مزارلغنده قرآن او قوندیغنی ایشیده رک مسرور اولمق ایستیورم .
 محبوبه — آه امام افندی ! (امام افندی متفکر)
 صیعت الله — امام افندی نکه دوستدن دشمنی فضله . امام افندی نکه اجازتی آلیرلر .
 امام افندی — عمادی آفا ! سن بک چوق زحمتلره قاتلانده . اوتوز سندن
 بری جامع اختیاری ایدک . سنک جنازه کی وصیتک موجبنجه حرکت ایدوب اسلام
 مزارلغه دفن ایدمه جکم .

عمادی — جناب حق اجرنی ویرسون . ملکر سکز قات جتک قابیلرینی
آچیق بولندیرسون .

محبوبه — الله راضی اولسون امام افندی ! الله راضی اولسون . شوزواللیری
سویندیردیکک ایچون جناب حق او بر دنیاده شادومسرور ایلسون . (امام افندیکنک
النی اویمک ایستر، فقط امام افندی مانع اولور. هپسی آیاغه قالقهرق) الله راضی
اولسون . الله راضی اولسون .

عمادی — بوسویجه قاووشمغنی هیچ امید ایتمیوردم . اولادلر ! بن شیمدی
والده سنک قویتمده اویویان برچوچق کبی کوله کوله اوله جکم . اولادلر هیکزی
امام افندی یه تودیع ایدرک استراحت روحله آریلیورم. امام افندیجکم ! سن بونرک
پدر مغویسی اول . بونلره طوغری یولی کوستر ! اول الله صوکره سن .

امام افندی — شریعت و دین یولنی کوسترمک بوینمزک بورجیدر. جناب حق
بووظیفه نك بو یوکلکنه مقابل قصورلریمزی باغشلاسون . (اختیار سکوت ایدر
اهالی باقیر .)

امام افندی — (سلیم جانه خطاباً) بکلنلمدک بروضعیت قارشیشنده بولونیلیرسه
کیمسه یه سورمه دن کیدوب برمنزار قازیکز . اوته سی بئم بیله جکم ایش .

اهالی — اکسیک اوله . اکسیک اوله . امام افندی !

محبوبه — امام افندی ! کوچوک اوغلم احمد برآز کیفسر. آنه سنی آغلایه رق
بوینه تعجیز ایتدیکی ایچون بشیکه یاتیردق . برآز او قوماز میسکز؟ (ذلیخایه)
چو جوغنی کتیرسه ک نه .

امام افندی — یوق محبوبه نه ! اویقودن قالدیرمایک. یالکنز اوزرینه اوفرلم.
یوقسه کوچوک بئم علینک سنداشیمی ؟

محبوبه — بیلمیورم امام افندی ! قاز کسیمنده درت یاشنی طولدیریور. (سلیم
جان بشیکی امام افندی یه کوتورور .)

امام افندی — ماشاء الله ، ماشاء الله . (بشیکه باقهرق) سنک مکتب وقتک
یاقلاشش . بویله خسته یاتمق اولورمی ؟ (اوقور ، اوفر ، دعا ایدر، اهالی باقیر

ذلیخا صندوقی اچهرق بر ال ایشی حاولو آلیر و محبوبه ننه یه اوزاتیر محبوبه ننه
ایسه امام افندی یه ویرر)

امام افندی — ایوالله محبوبه ننه ، ایوالله ! (عمادی دده باقار وایکیر)
عمادی — (امام افندی اوقویوب اوفله دکن سوکره) امام افندی برقاچ
دعا اوقویوب بنی ده اوفله مزیدسک ؟

امام افندی — اولور . عمادی آغا ! اولور . (امام افندی اوقویوب اوفله
اوصره ده بر کنج آدم کیرر . پاپاس کلیور ، پاپاس کلیور ، دییه باغیریر . اوراده کیلری
دهشت آلیر ، ذلیخا صوقوغاسنک اوزرنده قاپاقلق وظیفه سنی یاپان صلیبی آلیر .
و کوشه ده کی رافه قویار . ارککلردن سلیم جانندن غیری هپسی باشلارنده کی قالباغی
آلوب اوجاق اوسته کورویمیه جک بریره فیرلاتیرلر و آچیق باش اوله رق طورورلر .
مصطفی پانظالونسک جیندن بر صلیب چیقاریر . امام افندی دعا اوقومقده دوام ایدر .
اوصره ده پاپاس آرقه سنده اوج قازاقله ایجری کیرر . پاپاسلرک آرقه سنندن برقاچ
تاتار کوروور .)

پاپاس — (اولو حیرت سوکره حدت ایدر) ندر بو ؟ ندر بو ؟ (عجله آدیملرله عمادی
دده نک یانه کیدر . واونی طایمقله مشغول بولور . محبوبه ننه ایله ذلیخا قوللری اچهرق
یولنی کسرلر . کوچوک قیزلر باغروب آغلامغه باشلارلر . اوصره ده امام افندی
دعاسنی اکمال ایچون اللرینی یوقاری قالدیرر .)

پاپاس — (آیاق وورهرق) ندر بو ؟ ندر بو ؟ سزی زندانده جور و تورم .
(امام افندی پاپاسک صداسنی خسته یه ایشیتدیرمه مک ایچون سنی یو کستیر .
امام افندی ایله برلکده اهلینک چوغی اللرینی قالدیرر . لکن پاپاس دونوب باقچه
هپسی اللرینی ایشیتدیرر .)

پاپاس — (شاشوب قاهره) موللا ! بوراده سنک ایشک نه ؟ بن سنی سیرپاده
چورو تیدیرم .

امام افندی — الله اکبر (یوزینی اوقشار) عمادی آغا ! لا اله الا الله محمد الرسول الله
دی . (عمادی آغا تکرار ایدر)

پاپاس — (یرنده تینمکه باشلار امام افندیك قارشيسنه چیقارق) خالق
نه ديه قودورتیورسك؟ خرستیان اوینه کیروب قرآن او قومق حقنی سکا کیم ویردی؟
امام افندی — بونلرک هیسی مسلمان !
پاپاس — خرستیان .
امام افندی — مسلمان .
عمادی — (ایکار) مسلمان ! لاله الی الله محمد الرسول الله .
محبوبه ذلیخا ، اهالیدن برقاچی — مسلمان !
پاپاس — مسلمان ! بن سزك هیکزی سیر یاده چور و تورم . زندانلرده چور ورسکز .
بن سزه نه یایاجغمی بیایرم . آکلار سکز .
اولکیلر — بز مسلمانز ! بز قورقورز . بز مسلمانز .
پاپاس — (حدتندن کوپوروب طاشه رق) خرستیان دییورم بن سزه !
امام افندی — (پاپاسه یاقلاشهرق) من قال لاله الی الله فهو مسلم . احمق آکلا-
میورمیسك ؟ (پاپاسك اوزرینه یورویه رك) آکلامیورمیسك ؟ (پاپاس متعجب ، هیسی
غوضایه حاضر ، ذلیخا ایله محبوبه ننهك اللرنده سوپورکه صوپاسی)
اختیار — (اوزانه رق سویلر) لاله الی الله
پرده اینر

عباسه اسمائی